

Utvecklingen av mänskliga rättigheter.

De politiska revolutionerna som skedde i USA och Europa under 1700-talet introducerade ett nytt sätt att formulera dokument kring mänskliga rättigheter samt vad de skulle innefatta. I den här källövningen kommer du få läsa ett antal utdrag från dokument som refererar till mänskliga rättigheter före och under de politiska revolutionerna. Läs utdragen och svara på frågorna nedan.

Utdrag från den Nederländska självständighetsförklaringen 1581 -

Nederländerna var under lång tid en del av det Habsburgska rikets och under slutet av 1500-talet började befolkningen i området som vi idag kallar Nederländerna att vilja bryta sig loss från Habsburg. Det resulterade i ett långt krig och bland annat den Nederländska självständighetsförklaringen.

"Folket är inte till för härskarens skull, utan härskaren är till för folket. Ty utan folk skulle det inte finnas någon härskare. Han är till för att regera över undersåtarna med rättvisa. Han skall älska dem som en fader sina barn och styra dem som en herde styr sin hjord.

Behandlar han sitt folk i stället som slavar, då upphör han att vara furste och är blott en tyrann. Undersåtarna har rätt att efter lagligt beslut av ständerna avsätta härskaren, om ingen annan utväg finns och de inte längre i sin nöd kan påräkna hjälp från honom.

Med religionen som förevändning har konungen av Spanien försökt att införa en tyrannisk styrelse och inte tagit notis om några böner från vårt land. Han har angripit våra privilegier, och han har brutit sin ed till oss."

Declaration of Rights, England 1689 - Under 1600-talet var det stora konflikter mellan den brittiska kungen och parlamentet. Efter ett inbördeskrig lyckades parlamentet överta en stor del av den politiska makten och formulerade därefter några principer som skulle råda i det brittiska samhället.

"Överhuset och underhuset är nu samlade. Efter att ha noga övertänkt det bästa sättet att styrka sina gamla rättigheter och friheter och att uppnå de önskade målen uttalar de,

att det är mot lagen att kungen upphäver lagar eller utfärdar lagar utan parlamentets godkännande;

att det är mot lagen att utkräva pengar till kronans behov för längre tid och på annat sätt än parlamentet samtyckt till;

att det är mot lagen att värva eller att hålla en stående här (armé) inom kungariket utan parlamentets tillstånd;

att invånarna har rätt att ifrågasätta kungen utan rädsla för efterverkningar;

att de protestantiska undersåtarna skall ha tillstånd bära vapen till sitt försvar;
att parlamentsvalen skall vara fria;

att borgenavgifter, överdrivna böter eller ovanliga straff är olagliga;

att det är olagligt att bötfälla eller beslagta egendom till någon som inte dömts samt att alla tidigare böter och beslag är ogiltiga;

att det skall råda yttrande-, diskussions- och förhandlingsfrihet i parlamentet. Åtal må inte väckas mot någon för vad han yttrat i parlamentet;

att parlamentsmöten bör hållas så ofta att alla missförhållanden kan avhjälpas och lagarna förbättras, stärkas och bevaras. De kräver, fordrar och håller fast vid att allt detta är deras obestridliga rättigheter och friheter.”

Självständighetsförklaringen USA 1776

”Vi anser att dessa sanningar är självklara, att alla människor är skapade lika, att de är utrustade av sin Skapare med vissa okränkbara rättigheter, att bland dessa finns liv, frihet och strävan efter lycka. - För att säkerställa dessa rättigheter är regeringar instiftade bland människor, som härleder sina rättvisa befogenheter från de styrdas samtycke, - att närhelst någon form av regering blir destruktiv för dessa syften, är det folkets rätt att ändra eller avskaffa det och att inrätta en ny regering.”

Deklarationen för mänskliga och medborgerliga rättigheter - Nationalförsamlingen 1789 - Under franska revolutionen formulerades följande dokument av Nationalförsamlingen

”Artikel 1 – Människan föds och förblir jämlik till sina rättigheter. Samhällelig åtskillnad får endast grunda sig på allmänt intresse

Artikel 2 – Syftet med alla politiska sammanslutningar är att bevara människans naturliga och omistliga rättigheter. Dessa rättigheter är rätt till frihet, egendom, personlig säkerhet samt rätt till motstånd mot förtryck

Artikel 4 – Frihet består i att kunna göra allt som inte skadar andra. För varje människas naturliga rättigheter finns därför inga andra gränser än de som är nödvändiga för att tillförsäkra samhällets övriga medborgare samma rättigheter.

Artikel 6 – Lagen är uttryck för den allmänna viljan. Alla medborgare har rätt att personligen eller genom ombud medverka i lagstiftningen. Lagen bör vara lika för alla, oberoende av om den skyddar eller bestraffar. Alla medborgare är lika inför lagen och har rätt att inneha alla offentliga ämbeten, befattningar och anställningar (...)

Artikel 11 – Fritt utbyte av tankar och åsikter är en av människans värdefullaste rättigheter. Varje medborgare äger därför rätt att fritt yttra sig i tal, skrift och tryck, men kan stå till svars för missbruk av denna frihet i de fall som lagen stadgar.”

Deklarationen för rättigheterna för kvinnorna och den kvinnliga medborgaren 1791, Olympe De Gouges - Olympe De Gouges formulerade följande dokument som ett svar på nationalförsamlingens deklARATION av mänskliga rättigheter. Hennes förhoppning var att rättigheterna även skulle inkludera kvinnor.

”Artikel 1 – Kvinnan föds fri och förblir lika mannen i rättigheter. Sociala distinktioner får endast baseras på gemensam nytta

Artikel 2 – Syftet med alla politiska sammanslutningar är att bevara kvinnan och mannens naturliga och obestridda rättigheter. Dessa rättigheter är frihet, egendom, säkerhet och särskilt motstånd mot förtryck

Artikel 6 - Lagen bör vara uttryck för den allmänna viljan. Alla medborgarinnor och medborgare bör delta, personligen eller av deras företrädare, i dess bildande. Det måste vara lika för alla. Alla medborgarinnor och medborgare, som är lika i dess ögon, bör vara lika godtagbara för alla offentliga värdigheter, ämbeten och anställningar, enligt deras förmåga, och utan någon annan skillnad än deras dygder och talanger.

Artikel 10 - Ingen ska straffas för sina grundläggande åsikter. Kvinnor ska ha rätt att jobba sig upp sin arbetsställning, på samma sätt bör hon ha rätt att ta till ordet i talarstolen förutsatt att det inte stör den allmänna ordningen enligt lag.

Artikel 11 - Det fria ordet för tankar och åsikter är den mest värdefulla av kvinnans rättigheter (...)

Haitiska konstitutionen 1801 - Ett dokument skrivet av revolutionären Toussaint Louverture under det slavuppror som framgångsrikt lyckades ta makten över ön Saint Domingue under slutet 1700-talet från Frankrike.

”Artikel 3 – Det kan inte existera några slavar på det här territoriet, slaveriet är därför förevigt avskaffat. Alla män föds, lever och dör som fria och franska.

Artikel 4 – Alla män ska ha tillgång till samtliga anställningar oavsett hudfärg.

Artikel 5 – Det ska inte finnas någon åtskillnad annat än dygd och begåvning (...) Lagen är desamma för alla oavsett om det gäller straff eller skydd

Artikel 12 – Konstitutionen garanterar frihet och individuell säkerhet”

FN:s deklaration av de mänskliga rättigheterna 1948

Artikel 1 - Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. De har utrustats med förnuft och samvete och bör handla gentemot varandra i en anda av gemenskap.

Artikel 2 - Var och en är berättigad till alla de rättigheter och friheter som uttalas i denna förklaring utan åtskillnad av något slag, såsom på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan uppfattning, nationellt eller socialt ursprung, egendom, börd eller ställning i övrigt (...)

Artikel 3 - Var och en har rätt till liv, frihet och personlig säkerhet.

Artikel 4 - Ingen får hållas i slaveri eller trälldom; slaveri och slavhandel i alla dess former skall vara förbjudna.

Artikel 7 - Alla är lika inför lagen och är berättigade till samma skydd av lagen utan diskriminering av något slag.

Artikel 19 - Var och en har rätt till åsiktsfrihet och yttrandefrihet. Denna rätt innefattar frihet att utan ingripande hysa åsikter samt söka, ta emot och sprida information och idéer med hjälp av alla uttrycksmedel och oberoende av gränser.

Artikel 23 - Var och en har rätt till arbete, fritt val av sysselsättning, rättvisa och tillfredsställande arbetsförhållanden samt till skydd mot arbetslöshet.

Frågor till utdragen

1. Vilken progression ser man från respektive dokument när det gäller rättigheter för människan?
2. Vilka ord och fraser är återkommande i utdragen?
3. Resonera kring vad respektive utdrag säger om det samhället som dokumentet är skrivet i?
4. Vad kan man säga om förändring och kontinuitet kring den filosofiska synen på människan som en individ med rättigheter utifrån dokumenten?
5. Formulera en historisk fråga som går att besvara med utdragen.
6. Kan vi dra några andra slutsatser från utdragen?